

Beszédes Valéria

KATONA IMRE ÉS A VAJDASÁGI MAGYAR FOLKLÓRKUTATÁS

Egy éve hunyt el a neves folklorista

Tisztelettel és megbecsüléssel kell megemlékeznie a délvidéki magyar néprajzkutatásnak Katona Imre folkloristáról, aki ifjúkorától haláláig elkötelezett híve volt a Bácska, Bácság és Baranya népi műveltségének. Ifjú folkloristaként, 1942-ben került Kopácsra. Valószínűleg pályájának indításában is szerepe lehetett annak, hogy kitűnő mesemondókra akadt, éppen akkor, amikor Ortutay Gyula Fedics Mihály meséit tette közzé, s kötetével évtizedekre meghatározta a magyar népmese kutatás irányát. A történelem viharos évei húsz évig megakadályozták Katona Imrét, hogy visszatérjen Kopácsra, felkeresse régi adatközlőit, kedves témáját, a folklóralkotások alakulását kutassa. 1962-ben erre is sort kerített, szerencséjére éltek még az adatközlői, akik újra meséltek neki. Húsz év távlatából figyelhette tehát adatközlőit, s ez kevés kutatónak adatik meg – állapította meg a kopácsi mesék – a Sárkányölő ikertestvérek kapcsán Penavin Olga.

A vajdasági magyar folklórkutatókkal 1969-ben került közelebbi kapcsolatba, abban az időben, amikor Újvidéken megalapították a Hungarológiai Intézetet s annak folyóiratát, a Tudományos Közleményeket. Már a legelső számban olvashatunk írást Katona Imrétől. Penavin Olga Szlavóniai kórógyi szótárának a recenzense. Véleményét így summázza: „Elméletek jönnek, elméletek mennek, de egy jó tájszótár marad, s ilyen maradandó érték – és máris nélkülözhetetlen néprajzi kézikönyv – Penavin Olga Szlavóniai szótára.¹

Egy évvel később a HTIK 2. számában Szeli István az intézet munkáját elemelve emeli ki, hogy a folklórkutatások nem indulhattak meg, mivel nem volt megfelelő szakember, ezért a Néprajzi Intézet és az ELTE Folklór Tansegélyező közreműködésével készítették el azt a kutatási projektumot, amelynek végcéljében hosszú évekre meg kellett volna szabnia a vajdasági magyar folklórkutatások irányát. Ezt a tervet dr. Kósa László és Katona Imre készítette el. Valószínűleg Katona Imre ajánlatára szervezték meg Zentán a sokat emlegetett folklórszemináriumokat. A társadalmi gyűjtők hálózatát kívánták így kiépíteni. 1970. június 19-e és 21-e között 18 önkéntes gyűjtőnek Kiss Lajos a zenefolklóról, Katona Imre pedig a szövegfolklóról tartott előadást. A résztvevők nemcsak előadásokat hallgathattak, hanem megismertették őket a gyűjtés technikájával is.² Nem az előadóktól függött, hogy sem akkor, sem a

későbbi időszakban nem sikerült kialakítani a társadalmi gyűjtők hálózatát, mint Felvidéken vagy Erdélyben. Az viszont kétségtelenül a zentai összejövetelek, valamint a Hungarológiai Intézet, a Magyar Tanszék, elsősorban Penavín Olga és Bori Imre érdeme, hogy a hetvenes évektől sokan felvállalták egy-egy település népi értékeinek az összegyűjtését. Mert ahogy 1980-ban Jung Károly Tóth Ferenc halála kapcsán megállapította, ő volt az egyetlen hivatásos néprajzosunk. A Hungarológiai Intézet megszűnése után napjainkig társadalmi munkában végezzük a délvidéki magyar népi kultúra feltérképezését. Nincsen egyetlenegy professzionális intézmény sem, melyről elmondhatnánk, ez a Vajdasági Magyar Néprajzi Adattár.

1969-ben, amikor Katona Imre és Kósa László Szelei Istvánnal, Bori Imrével megfogalmazta a modern vajdasági magyar néprajzkutatás alapjait, annak részét képezte volna az adattár, nem rajtuk múltott, hogy ez maradéktalanul nem valósult meg.

Katona Imre 1989-ig folyamatosan publikált a vajdasági magyar folyóiratokban, elsősorban a HITK-ben és a Létünkben, de több írása is megjelent a Üzenetben illetve a Hídban és az Oktatás és Nevelésben is. Gyakran jelentkezett a Magyar Szó mellékleteként megjelent Dunatájban, néhány írást napilapunk mellékletében, a Kilátóban is megjelentetett. Folyamatosan követte a szervezett vajdasági magyar folklórkutatást a hetvenes évektől 1984-ig. Az első értékelő írása a Forrásban jelent meg³, majd tíz évvel később már felmérhette a csaknem másfél évtizedes vajdasági folklórkutatás eredményeit is. Az 1984-ben készült tanulmányából arra következtethetünk, hogy szinte mindent tudott, ami a folklórkutatás területén történt a mi vidékünkön. A legfontosabb intézményekről ez természetesnek is mondható, de az óvónőképzős, illetve a tanítóképzős diákok néprajzi közleményeiről, a helyi jellegű diákköri dolgozatokról, az újvidéki és az eszéki rádió néprajzi műsorairól már kevésbé. Kívülállóként, talán valószínűleg azért, hogy ne szegje kedvét az itteni kutatóknak, kissé optimistán ítélte meg az akkori helyzetet, mert úgy ítélte meg, hogy sok az önkéntes gyűjtő, nagy a gyűjtési és kutatási kedv. Ugyanakkor azt is megállapította, hogy „kevés az igazán jól rendezett adattár”. Jólal több viszont a hiteles és rendezett anyaggyűjtés.⁴ Tanulmányának a további fejezeteiben az addigi kutatások tematikus áttekintését adja. Kár, hogy a közlemény végéről hiányzik az irodalomjegyzék. A tematikus áttekintésből is arra következtethetünk, hogy minden lényeges, de néha lényegtelennek tetsző publikációról is tudott. Végkövetkeztetései hízelgőek: „A jugoszláviai magyar néprajzkutatás nemzetközi fontosságú, amely már rálépett ugyan az összehasonlítás és a kölcsönhatások vizsgálatának útjára, de ezt még nem járta végig; más eddigi eredményei is számottevőek.” Külön kiemeli a délvidéki kutatókat a szociológiai szemlélettel kapcsolatos anyag rendezésekor.⁵ Azt viszont mi tesszük hozzá, hogy az itteni gyűjtők az anyagközléskor a társadalmi háttérre is nagy gondot fordítottak, s ez elsősorban Katona Imrének volt köszönhető, hiszen a korábban emlegetett zentai szemináriumokon ő ösztönözte a kutatókat, hogy ne csak egy-egy szövegvariánst jegyezzenek le, hanem mindet, ami avval kapcsolatba hozható.

1979-ben cikksorozatot közölt a Forrásban a magyar néprajzi csoportokról. Ezekben az írásokban ismerteti a vajdasági magyar néprajzi csoportokat is. A útikalauz IX. részében Bácska és Temesköz néprajzi sajátosságait veszi számba.⁶

A vajdasági folyóiratokban megjelent írásai végeredményben visszatükrözik mindazokat a témákat, melyekkel Katona Imre a hatvanas évek végétől a kilencvenes évekig, a délszláv háborúk kezdetéig foglalkozott. Ebben az időszakban jelentek meg tanulmányai, rövidebb-hosszabb közleményei, recenziói a vajdasági folyóiratokban. Kedvenc témájával, a politikai viccekkel nem foglalkozott a vajdasági folyóiratokban.

Hosszabb gyűjtőutakon mindössze Temesközben járt. Tóth Ferenc mentoraként Kálmány Lajos nyomában Padén, Szajánban, Jázovában gyűjtött népballadákat és az esztendő néprajzához kapcsolódó szokásokat. Bánáti gyűjtésekor – a folklóralkotások mellett – elsősorban Kálmány Lajos alakja izgatta, hiszen már 1965-ben fontosnak tartotta, hogy az itteni folyóiratban méltassa Kálmány Lajos munkásságát.⁷ Már akkor felvetette: „Milyen jó lenne, ha vajdasági vagy magyarországi szakemberek végigjárják Kálmány Lajos állomáshelyeit, összegyűjtenék leveleit, a róla szóló visszaemlékezéseket, magukkal vinnék az ott gyűjtött ballada- és meseszövegeket is, és megnéznék, mi él még belőlük.”⁸ Elsősorban az érdekelte, hogyan emlékeztek a hetvenes évek elején a nagy folklóristára, hogyan gyűjtött. S ami meglepő: a hetvenes évek elején Szajánban még találkozott olyan adatközlőkkel, akik beszéltek, meséltek a század tízes éveiben Kálmány Lajossal. Nemcsak a Borbély rokonság körében élt alakja, hogy a sógor, nagypapa napszámban mesélt egy hóbortos, kopott reverendás, sánta papnak. Hogy hogyan emlékeztek Kálmányra a temesköziek, azt a Magyar Szóban, a Kilátóban tette közzé Tóth Ferencsel közösen.⁹

A temesközi gyűjtésnek egyiköttnyi ballada, valamint két hosszabb tanulmány lett az eredménye. Az temesközi betyárballadák műfaji sajátosságait elemezte, egyebek között kitért a férfi és női adatközlők közötti különbségekre, megállapítja például azt is, hogy a nők száján az epikus műfajok líraizálódnak, a katonadalok pedig visszacivilesednek.¹⁰ A balladákat Tóth Ferenc 1975-ben publikálta. Ez volt Vajdaságban az első korszerűen megszerkesztett, népballadákat tartalmazó könyv.¹¹ A Pastyik László által összeállított bibliográfia tanúsága szerint nem volt semmilyen visszhangja, a vajdasági lapokban folyóiratokban nem írtak róla recenziót.

Katona Imre nem csak bánáti kutatásai során hallotta először a vajdasági magyar balladaénekeseket. A már sokat emlegetett zentai szemináriumra Tripolszky Géza vidékünk egyik legtehetségesebb népművészt, Magurásnét hívta meg a bemutató gyűjtéshez. Ekkor az asszony két klasszikus népballada végsőkig lekopott változatát, a Kőműves Kelemennét, valamint a Fia-rabolta anya történetét mesélte el, valamint a Vajdaságban eléggé kedvelt, új stílusú népballadát, a Cséplőgépbé esett lányt¹² adta elő. Több kérdést is felvetett ebben az írásban a szerző, mi azonban ezúttal csupán két kérdéskörre szeretnénk rámutatni, jelesül arra, hogy kimondatlanul is ott van a tanulmányban, hogy a nyelvhatár peremén, nemzetiségi környezetben a kutatók sokkal több megőrzött régiségre akadhatnak, mint a nyelvhatáron belül. Ezt a elképzelését Lábadi Károllyal végzett baranyai gyűjtései kétségkívül igazolták. A Kőművis Kelemen balladatípus megléte a magyar nyelvterület déli peremén, a hetvenes években kibontakozó eredetkérdések megvilágításához szolgált adatokkal.¹³ Éppen emiatt hangsúlyozta, milyen fontos a folklóralkotások interetnikus kapcsolatának felderítése a vegyes nyelvi közegben, miközben tanulmányában, előadásában a balladák összegyűjtésére ösztönzi a vajdasági kutatókat.

A Létünk című folyóiratban Az elveszett naiv eposzunkról értekeznek.¹⁴ Történeti énekek, népmesék, a Kerekes Izsák népballada honfoglalás előtti rétegét, keleti elemeit ismertette. Kifejtette, hogy ezekben kell keresnünk a honfoglalás előtti naiv eposzunk eltűntnek hitt elemeit.

Katona Imre életművének egyik meghatározó vonulata volt a lírai dalok társadalmi háttérének a felfejtése, valamint azok stilisztikai elemzése, a műdalok folklorizálódásának a kérdése. E témák néhány részletének a kifejtését is megjelentette a vajdasági folyóiratokban. Egyrészt az itteni anyagot elemezte. Különösen érdekesek azok a megfigyelései, melyek a vajdasági társadalmi dalok elemzésében találhatók. Szegényesnek találta az összegyűjtött anyagot, mert nem publikáltak addig summásdalt, hajóséneket, de gányónótlakat sem. Több száz daltípust hiányol. Valószínűleg nem voltak ilyen nótáink. A summásélet ismeretlen volt ezen a vidéken. Hajósénekeket Bezdánban kellett volna keresni, hiszen ott éltek az egykori hajósok. Kálmány Lajos és a legutóbbi gyűjtések anyagát összevetve mégis megállapítja, hogy „Kálmány idejétől máig a társadalmi tudatosság és annak dalbeli megfogalmazása tekintetében élen jár . . . mindig idejében, frissen kapta és dolgozta fel a legújabb, viszonylag tudatos impulzusokat, és emellett saját erejéből is megfogalmazta az időszerű társadalmi mondanivalót”. Írásában arra figyelmeztet, hogy manapság is viszonylag könnyen gyűjthetők ezek, érdemes utánajárni. Egyáltalán a gyűjtéssel, a népköltészet eltűnésével kapcsolatban is kifejti kételyeit a Folklór 24. vagy 25. órája című írásában. A folklorizmus, a folklorizáció kérdését is taglalja. A folklorizációt szerinte térben és időben kell vizsgálni. „Épp nemzeti felszabadító mozgalom idején a *folklorizmus* egészen mást jelentett, mint a megfáradt művészetek idejében jelentkező *neofolklorizmus*.” 1979-ben már megfogalmazza a folklór egy globalizmusát. „Ma pedig, a modern népvándorlások idején (turizmus) a fiatalság mozgékony többnyelvűsége, a nemek közötti társadalmi korlátok ledőlése és egyéb okok miatt is, nemcsak a népek és nemzetek, hanem világrészek feletti folklórjelenségeknek is szemtanúi lehetünk. Aligha kell keseregnünk miatta! Hivatásos, félhivatásos és folklórművészek, egyéni és csoportos művészkedés, nemzeti és nemzetközi vonások tarka szövevénye, régi és új formák ismételt együttélése, a múltat és a mátt egyszerre kifejtő alkotások felfedése és megszületése és sok más, csupa átmenet jellemzi korunkat. Folklorista legyen a talpán, aki e szellemi vásárban eligazodik!”¹⁵ Tegyük hozzá: más-más társadalmi, történelmi viszonyok között ugyanilyen szellemi vásárban keletkeztek a folklóralkotások. Végeredményben ebben a káoszban próbálunk valamennyien eligazodni.

A folklór poétikai kérdéseit vizsgálja a történelmi stíluskorszakokban. A régi és új stílusú népdalokat, táncokat, dallamokat, balladákat. Foglalkozik az egyéniség szerepével. Megfogalmazza, hogy nem minden műfajban juthat kifejezésre az egyén, erre legkevesebb lehetősége a népdal előadójának van, míg a mese az, ahol az egyéni leginkább megmutathatja egyéniségét.¹⁶ A tanulmány végeredményben a magyar népköltészet stilisztikájának kérdését fejti ki folytatásaként a nyolc évvel korábban megjelent értekezésének, abban a fokozás és lefokozás példáit mutatta be a népköltészet különböző műfajaiban.¹⁷

A népköltészet szinte valamennyi műfajával foglalkozott folyóiratainkban. Tudtommal ő írt először a kántorok tevékenységéről. Mivel azokat a halottas énekköltészet más műfajaival közösen vizsgálta, tevékenységükről igencsak bí-

rálóan szólt. Kunt Ernő tanulmányai nem készültek még el ebben az időben. A szociális háttérre annyira érzékeny Katona Imre egyszerűen nem érzékelte, hogy valójában milyen fontos szerepet tölthettek be a kántorok a halott méltó elbűcsúztatásában.¹⁸

A vajdasági magyar népmesék összegyűjtése, publikálása Penavin Olga életművének megkerülhetetlen része. A közelmúltban elhunyt tanárnő első-sorban nyelvészként vizsgálta szövegeit, ezért is volt jótékony hatással mesekutatásunkra Katona Imre közreműködése. Mint már a bevezetőben említettem, kapcsolata a délvidéki magyarsággal, Baranyával, Kopáccsal, a mesével kezdődött. Az 1947-ben kiadott kopácsi mesék nem tartalmazták a teljes anyagot, másrészt Jugoszláviába az éppen aktuális politikai események miatt ez a könyv csak kevés példányban jutott el. Érthető volt tehát, hogy amikor bon-takozóban volt a vajdasági magyar folklórkutatás, a Hungarológiai Intézet munkatársai ilyen reprezentatív könyvvel is ösztönözni akarták az itteni gyűjtőket. A Hagyományok könyvsorozat koncepciójába éppen beillett ez a kötet. A Sárkányölő ikertestvérek szinte a teljes kopácsi meseanyagot tartalmazza. Tizenegy mesemondó harminc meséjét. A kötet terjedelmes utószavában a szerző bemutatja a magyar népmeseiskola-kutatás valamennyi erényét. Viszont nemcsak a mesemondók egyéniségét hangsúlyozza, hanem az epikus műfajon belül a népköltészet poétikai elemét vizsgálja, valamint a régi világmép maradványait. A kopácsi népmesék méltó párja volt az ÚMNGY-nek. Otthoni fogadtatása is szép volt. Valamennyi folyóiratunk méltatta a kötetet. Tóth Ferenc a Magyar Szóban, Jung Károly az Üzenetben, Penavin Olga a Létünkben, Herceg János meleg jegyzetet írt a Dunatájban, a Magyar Szó mellékletében. Valamennyi vajdasági recenzense azt hangsúlyozza, hogy Katona Imrének módjában volt húsz év távlatában tanulmányozni a hagyomány átalakulását. Penavin Olga maga is ismerte a kopácsi mesefákat, a mesealkotás körülményeit, ezért néhány megfontolandó megjegyzése is volt könyvismertetőjének, mégpedig Katona Imre kedves témájára, a férfi és a női adatközlők közötti különbségekre reagált: „Nem fogadnám el, hogy a férfi mesélők meséinek terjedelme éppen kétszerese a nőinek. Vannak olyan kiváló mesemondók más vidéken, akiknél a mesék hosszúsága vetekszik a férfiakéval. Ez inkább egyéni tulajdonság”. A továbbiakban részletezi a férfi és a női adatközlők közötti különbségeket. A nők érzelmesebben adják elő a történeteket. Szinte átéli egy-egy mesehős sorsát, ami viszont nem jellemző a férfiakra. Penavin Olga recenziójában nagyon fontos tényre világít rá: ha a folklorista gyűjt, az bizony nem az eredeti közege az alkotásnak. Nem természetes közegben hangzanak el a mesék, a dalok, nagyon sokszor az vezérli az adatközlőt, hogy minél előbb essünk túl rajta.¹⁹

Kálmány Lajos munkásságának tudatosítása, a temesközi újragyűjtések után szinte természetesnek tetszik, hogy ismét közreadták Borbély Mihály meséit. A könyv szerkesztését Katona Imre vállalta, Bori Imre összegyűjtötte a Borbély Mihályra vonatkozó életrajzi adatokat. Engemet meg Katona tanár úr, mivel amúgy is a szakdolgozatomat készítettem, Temesközbe Crna Barára, Cérnabarára, küldött, hogy keressem meg Borbély gyerekeit, faggassam őket édesapjukról, Kálmány Lajosról, ha netalán mesét is tudnak, akkor azt vegyem szalagra. Velem nem jött el, mint Tóth Ferencsel, csak néhány jó tanácsot adott, miket kérdezzek, hogyan viselkedjek Borbély gyerekeivel. Azt, hogy

édesapjuk holtá után híres ember lett, már érkezésemkor tudták a Borbély gyerekek. Híre ment már hozzájuk is, hogy érdeklődnek apjuk iránt. Meglepően szívélyesen fogadtak. Csaknem egy hétig voltam náluk 1974 telén, esténként felidéztek emlékeiket, legnagyobb örömömrre ismerték édesapjuk meséit. A Hagyományok II. kötet ugyan megvolt a családnak, de csak egy példányban, tehát az én szövegeim hitelesnek mondhatók, nem a könyvből tanulták meg. Különösen vonatkozott ez Borbély Verára, aki írástudatlan volt. Mivel engeget még gyerekfélének néztek, őszintén meséltek nagytörvényű édesapjukról. Összesen 20 mesét mondtak el egy hét alatt, hét olyan történetet is sikerült összegyűjteni, melyet Kálmány gyűjtése során nem jegyzett fel. A Pingált szobákba húsz szöveget válogatott ki Katona Imre, a szerkesztő. Kálmány Lajos szövegeihez Katona Imre jegyzeteket fűzött és besorolta őket a nemzetközi mesekatalógus típusrendszerébe.

A Pingált szobák hasonlóan, mint a Temesközi balladák nem keltett nagyobb visszhangot a vajdasági társadalomkutatók körében. Nem írt róla nálunk senki méltatást, ismertetőt.

A Jávorfácska félszáz szajáni mesét tartalmazó könyv, 1973–1975 között készült az ELTE folklórtanszékén. A mentor Dömötör Tekla tanárnő volt. Inkább hiedelemmondák gyűjtésére ösztönzött. Akkortájt készült el Salamon Anikó szakdolgozata a székelyföldi mondákról. Szabadkán és környékén akkoriban nem sikerült jó szövegeket találnom, ekkor tanácsolta Katona Imre, hogy hasznos lenne, ha Szajánban utánanéznék a meséknek, mert ő korábban Tóth Ferencsel ott balladákat gyűjtött, néhány mesetörédket is feljegyeztek.

1973 nyarán elindultam Szajánba, ahol három kitűnő mesemondóra találtam: Vastag Matildra, Mester Andrásra és Sinkovics Imrére. Ötvennél több szöveget sikerült összegyűjtenem, a legjobb ötven olvasható a Jávorfácskában. Szajáni gyűjtésemet nagyban segítette, hogy előttem már sok kutató megfordult a településen (Paksa Katalin, Bálint Sándor, Ferenczi Imre és természetesen Katona Imre is.) Tudták, hogy mit akarok, gyorsan előkerültek az adatközlők. Huszonöt év távlatából csak azon csodálkozom, hogy az én mesélőimmel nem találkoztak az előttem járók. Szajánban abban az időben a hagyományörzőknek még megvoltak a specialistái. Katona Imre és Tóth Ferenc balladákat gyűjtött, őket az énekesekhez küldték a falusiak. Az én mesemondóim balladákat, népdalokat nem tudtak. Egyik asszony a ráolvasókat ismerte, sőt, ha kellett, alkalmazta is őket. Sok boszorkánytörténetet tudott, de mesét nem. 2000-ben a szegedi JATE néprajzosai ismét gyűjtöttek Szajánban. Érdeklődéssel várom, mire jutottak az évezred végén. Igaza van-e Katona Imrének, a folklórkutatásban nincsen 24 vagy 25 óra.

Ezzel a gondolattal zárhatnám is Katona Imre vajdasági munkásságának ismertetését, de szólnunk kell 1990-ben megjelent Ortutay Gyuláról írt kismonográfiájáról is, melyet a szabadkai Üzenet, később pedig az Életjel Könyvkiadó könyv formában is megjelentetett.

A rendszerváltozás után Ortutay Gyula munkásságának megítélése igen csak képlékeny volt. Jugoszlávia pedig éppen egy tízéves háborúra készült. Szabadkán úgy gondoltuk, hogy nyolcvanadik születésnapja alkalmából Ortutay Gyuláról illik megemlékezni, még ha politikai nézeteivel nem is érthetünk egyet. Az Üzenet akkori szerkesztője, Péter László tanácsára Katona Imrét kérte meg, hogy írjon Ortutay Gyuláról egy őszinte pályaképet. Ezt a felkérést

nem utasította el Katona Imre, s elkészült a méltatása Ortutay Gyuláról az *Idő mérlegén*²⁰ címen. Penavin Olga szép méltatást írt a könyvről, az *Új emberben* viszont alaposan elmarasztalták a szerzőt is és a kiadót is.²¹ Szabadkaiként, néprajzusként viszont ma is meggyőződésem, jól tette a kiadó, hogy Katona Imrét felkérte visszaemlékezéseinek megírására. Ortutay Gyula mesztere volt Katona Imrének, most már mindkettőjük munkássága az idő mérlegén van.

Katona Imre sokat publikált a vajdasági folyóiratokban, hogy ezek a munkák mennyire közismertek a magyar néprajzi szakirodalomban, abba sajnos nincsen betekintésem. Éppen ezért nem lenne érdektelen ezeket az írásait is kötetbe gyűjteni, most már nem csak a vajdasági magyar folkloristák okulására.

Három évtized telt el azóta, amióta megjelent Bori Imre *Idő, idő tavaszidő* népköltészeti antológiája. Voltaképpen ez a kis könyvecske, valamint a Hungarológiai Intézet megalapítása alapozta meg a vajdasági magyar folklórkutatásokat. Ha a publikációk, a szövegközlések számát nézzük, akkor imponánsnak mondható az elmúlt három évtized. Hogy ez ilyen alakult, abban kétségtelenül meghatározó szerepe volt Katona Imrének is. Az viszont szomorú tény, hogy a vajdasági magyar néprajznak továbbra sincs gazdája. 1970-ben Katona Imre az egyik legfontosabb feladatnak a néprajzi adattár létrehozását tartotta. '84-ben hiányolta, hogy az nem a legjobban működik. Ennyivel tartozik neki is és Penavin Olgának is a délvidéki magyar néprajzkutatás, hogy lépéseket tesz az adattár létrehozására.

IRODALOM*

BURÁNY Béla

1989 Egy néprajzi könyv bírálata. Katona Imre–Lábadi Károly. Szedte, szép rózsámat. II. 4. sz. 527–540. p.

1990 (G. S.) Lapszél. *Új ember*. 1990. december. 2.

JUNG Károly

1972 Egy közösség meseanyaga. Sárkányölő ikertestvérek. Ü. 10. sz. 620–621. p.

KATONA Imre

1965 Kálmány Lajos, a szegedi és vajdasági magyar népköltészet legnagyobb gyűjtője. II. 9. sz. 1118–1126. p.

1969 Penavin Olga: Szlavóniai kórógyi szótár I. kötet HITK. 1. sz. 211–215. p.

1972 Fokozás és lefokozás a magyar népköltészetben. Előmunkálatok a magyar népköltészet stilsztikájához. HITK. 11–12. 33–41.

Sárkányölő ikertestvérek. Kopácsi népmesék. Forum. *Hagyományaink* 2.

Jugoszláviai magyar népmesék. HITK. 11–12. 275–279.

1973 Észak-bánáti betyárballadák. HITK. 15–42.

Dózsa alakja és a parasztozalmak emléke a magyar néphagyományban. LÉ. 4. sz. 99–110. p.

A magyar parasztság történelemszemlélete. LÉ. 6. sz. 107–124.

Fa leszek, ha fának vagy virága. Egy vers nemzetközi párhuzamai. Ü. 1. sz. 22–28. p.

Gyarapodó hagyományaink. Szlavóniai hétköznapiak, Ü. 11. 874–877.

Jeles napok és ünnepnapok szokásmaradványai Észak-Bánátban. Beszámoló egy felderítő jellegű gyűjtésről. HITK. 19–20. sz. 23–51. p.

1974 Magyar folklórkutatás Jugoszláviában. Forrás, 11. sz. 44–47. p.

1975 Ember és művészet, az alkotás befogadása a népköltészetben. Ü. 10. sz. 774–780. p.

- Társadalmi jellegű vajdasági népdalok (Szerelmi, panasz- és gúnydalok, mezei és gyári munkásdalok). HITK. 23–24. sz. 74–85.
 Elvesztett naiv eposzunk. (A magyar hősepika) I.é. 3–4. 74–84.
 A folklór a művészeti nevelés szolgálatában. ON. 3 sz. 63–66.
- 1976 A vajdasági munkások munkaszervezetei és ideiglenes életkörülményei. Idénymunkások (1848–1945) I.é. 5. sz. 141–147.
 Pingált szobák. Borbély Mihály meséi. Kálmány Lajos gyűjtése. Sajtó alá rendezte, az utószót és jegyzeteket írta Katona Imre.
 A magyar népmese és a gyermek. ON. 15. sz. 17–20.
 A magyarországi néprajztudomány 150 éve. I.é. 6. sz. 121–133.
 A néprajztudomány nagy vállalkozása. A magyar néprajzi lexikon. Ü. 12. sz. 781–784. p.
- 1977 „Vetus illa cantilena”. Legrégibb borsdalunk szövegemlékei. HK. 32. sz. 111–116. p.
 Értékes balladakincs. (Penavin Olga: Kórógyi szlavóniai népballadák) Ü. 10. sz. 611–613. p.
- 1978 Magyarország néprajzi felfedezése. Tálasi István: Kiskunság. Ü. 5. sz. 346–348. p.
 A magyar halottas énekköltészet tiszta és átmeneti műfajai. A műfajváltozások törvényszerűségei. HK. 35. sz. 25–33. p.
 A magyar népdalok a legújabb kutatások fényében, Ü. 12. sz. 696–700. p.
 Rákóczi Ferenc születésének 300. évfordulójára. Ü. 2. sz. 143–140. p.
- 1979 Térben és időben. Virágirodalmi lexikon. Ü. 5. 292–295.
 A folklór 24. vagy 25. órájában. A folklór szociológia körvonalai. I.é. 1. sz. 94–100. p.
 Népköltészet és irodalom. Ü. 12. sz. 743–752. p.
- 1980 Népköltészetünk művészi stílusa és stíluskorszakai. HK. 42–43. sz. 5–28. p.
 A népi líra kutatása Ortutay Gyulánál. Ü. 3. sz. 99–104. p.
- 1980 Lábnál holdvilág, fejénél napsugár. A szálláskereső istennek egy kései emléke Baranyában. HK. 46–47. sz. 149–152.
 Magyar néprajzi kutatások Jugoszláviában. Forrás. 1. sz. 75–89.
- 1990 Az idő mérlegén. Ortutay Gyula életműve. Szabadka. Életjel. Miniatűrök 40.
- 2001 Előszó In: RAJ Rozália–NAGY István Doroszlói népi textiliák. Ilogos, Tóthfalu 5–6.
- 2002 Vélemény Fodor Erzsébet moholi asszony harmincöt népmeséjéről H. 640–641.
- KATONA Imre–I.ÁBADI Károly
- 1979 Császár tömlőcéből szabadult úrfiak. Szilágyi és Hajmási H. 90–105. p.
 A drávaszögi magyar népballadák szociológiájához. Kísérlet a szociológia módszer balladakutatásban való alkalmazására, H. 1363–1372. p.
- 1986 Szedtem szép rózsámat. Népi mondókák, versek, dalok a Drávaszögből és Szlavóniából. Forum, Újvidék
- 1987 Szedtem szép rózsámat. Válasz Burány Béla bírálataira, H. 4. sz. 541–543. p.
- 1993 Így szép dologrul én emlékezem. Csöbrös István kopácsi énekeskönyve. Forum, Újvidék
- KATONA Imre–PATÁKY András
- 1971 Kopácsi népballadák. HITK. 7. sz. 17–38. p.
- KATONA Imre–TÓTH Ferenc
- 1973 Emlékezés Kálmány Lajosra és Borbély Mihályra. MSz., jan. 21. 19. sz. 21. p.
- KATONA Imre–TRIPOI.SZKY Géza
- 1971 Három magyar népballada vajdasági változata (Kőműves Kelemenné, Fiú-rabolta anya – Farkas Julcsa) HITK. 7. sz. 17–38. p.

PENAVIN Olga

1972 Sárkányölő ikertestvérek. Kopácsi népmesék. Le. 5 sz. 169–171. p.

1991 Szellemi nagykövet. Katona Imre: Az idő mérlegén. Ü. 2. sz. 171–173. p.

SZELI István

1970 A Hungarológiai Intézet egy éve. HITK. 2. sz. 161–164. p.

TÓTH Ferenc

1972 Sárkányölő ikertestvérek. Kopácsi népmesék. MSz. szept. 23. 263. sz. 12. p.

1975 Kálmány Lajos nyomában. Az észak-bánáti népballadák élete. A balladákat gyűjtötte Katona Imre és Tóth Ferenc. Hungarológiai Intézet.

* Az irodalomjegyzékbe Katona Imre valamennyi írását összegyűjtöttük, melyek a vajdasági lapokban, folyóiratokban jelentek meg.

JEGYZETEK

¹ Katona 1969

² Szeli I. 1970. 154.

³ Katona 1974. 44–47.

⁴ Katona 1984. 378.

⁵ Katona 1984. 400.

⁶ Katona 1979. 56–63.

⁷ Katona 1965. 1118–1126.

⁸ Katona 1965. 1123.

⁹ Katona–Tóth 1973. 21.

¹⁰ Katona 1973. A. 15–41.

¹¹ Tóth 1975.

¹² Katona–Tripolszky 1971. 17–38.

¹³ Pataky 1973. 18. Katona 1976. 19, 22,

¹⁴ Katona 1975. 74–84.

¹⁵ Katona 1979. 98.

¹⁶ Katona 1980. 12.

¹⁷ Katona 1972. 33–41.

¹⁸ Katona 1978. 25–33.

¹⁹ Tóth 1972. 12. Jung 1972. 620–622. Penavin 1972. 169–171.

²⁰ Katona 1990.

²¹ (G. S.) 1990.